

Breidenb.
itin. 6.

Massadam; quod postea Herodes Magnus, spacio septem stadiorum, muro firmo cinxit, & viginti septem turribus præaltis, regiaque cum quatuor turribus excelsis communiuit; atque in incertum belli euentum, cōmeatu centum annorum, & omnigenum armorum apparatu, qui centum millibus armandorum hominum sufficeret, instruxit. Castellum hoc ob Antiocho obsessum postea est, Herodis familia aquæ penuria laborante: quòd cū sicarij quidam per dolum occupassent, à Romanis tandem obsessi, singulari immanitate mutuis vulneribus sese inuicem contrucidarunt. Iuxta montem hunc, vt quidam annotant, fons nascitur.

5.

ACHZIB, ciuitas. Ios. 15. & Mich. 1. in Hebræo.

6.

ADADA, ciuitas. Ios. 15.

7.

SPDEVNCA Adam. In huius rupis spelunca tradunt Adam & Euam multo tempore, centum videlicet annis luxisse Abelem filium suum interfectum; in qua visuntur lecti eorum saxei, habentes in longitudine triginta pedes: sed & fons in spelunca scaturit, de quo bibisse creduntur primi parentes nostri. Brocard. & Breidenbach. itin. 6. Salignia. tom. 10. cap. 5.

8.

ADAR, quæ & Daran, ciuitas, vt alij, villa, Num. 34. Ios. 15.

9.

ADARA, iuxta desertum in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

10.

ADASA, aliàs Adesa, ciuitas. Ios. 15. Hier. de loc. Hebr. est & vicus iuxta quem Iudas Machabæus occubuit. Ioseph. 1. bel. 1.

11.

ADITHAIM, ciuitas. Ios. 15.

12.

ADVRAM, ciuitas quam Reboam muniuit ædificijs. 2. Paral. 11.

13.

AGLIPH, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

14.

AHOI, ciuitas, vnde Ahohites. 1. Para. 11. 27.

15.

ALVL, aliàs Halhul, ciuitas. Ios. 15. vsque ætatem Hieronymi. Alula villula erat. Hieron. in loc. Hebr.

16.

AMAM, quæ & Aman; vnde Amanitis vxor Roboam 3. Reg. 14. ciuitas. Ios. 15.

17.

AMONA, vrbs, iuxta quam Gog sepelietur, in valle viatorum, ad Oriëtem maris mortui. Ezech. 39. Hieron. ibid.

18.

ANAB, ciuitas in monte sita. Ios. 11. 15. nunc vsque vicus est in finibus Eleuteropoleos Hieronym.

19.

ANEA, villa grandis, cuius habitatores Hieronymi ætate omnes erant Christiani, in loc. Hebr.

20.

ANEM locus. Hieron. in loc. Hebr.

21.

ANIM ciuitas. Ios. 15.

22.

AORABI, terminus Iudææ ad Orientem. Hieron. de loc. Hebr.

23.

APADNO, locus est iuxta Emaus. Hic Antichristus cum multitudine magna figet tabernaculum suum. Dan. 11. Hier. ibid.

24.

ATHECA, Afeca, ciuitas. Ios. 15.

25.

ARAB, ciuitas. Ios. 5.

26.

ARAD, quæ & Arath, Hered, Madar, He-
der, vrbs Chananzorum quondam ce-
lebris & regia; contra cuius Regem cū Isra-
elitæ primū infeliciter pugnassent, postmo-
dum se voto Deo obligarunt, & interfecto re-
ge subuersis vrribus, nomen illius Horma ap-
pellarunt, hoc est, Anathema. Hoc loco filij
Cinei, cognati Moysi cū ascendissent de ci-
uitate palmarum, delegerunt sibi sedem ad
habitandum. Est autem terminus Iudææ, ad
Meridiem: vsque ad ætatem Hieronymi ostē-
debat villa.

27.

ARBELA, terminus Iudææ ortum solis aspiciens. Hieron. in loc. Hebr.

28.

ARBORES pulcherrimæ sub Engaddi, Deut. 32.
ad mare mortuum, pulcherrima feren-
tes in speciem poma & vuas, sed cū decerpun-
tur, intus cinere & fauilla plena, in fumū dif-
soluuntur, fœtoremq; exhalant teterimum.
Quo respiciebat in Cantico Moyses: de vinea
Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis
Gomor.

Nũ. 21. 33.
Ios. 12.
Iud. 1.
1. Par. 1. 8.
Ezech. 7.
Hieron. in
loc. Hebr.

Sap. 10.
Ios. 5. bel. 5.
Brocard.
itin. 6. &
Breidenb.
Vitr. 6. 53.

Gomorrhæ. Vua eorum vua fellis, & botrus amarissimus.

29.

TV M V L V S Archelai, regis Iudææ, qui semitæ ad cellulam S. Hieronymi, è via publica diuertentis principium est. Ibi enim vir sanctissimus habitauit. Hieron. in loc. Hebr. dict. Bethlehem.

30.

AR E B B A, ciuitas, Ios. 15.

31.

AR I T H, saltus est, vbi mansit Dauid cum fugisset à facie Saul Regis, 1. Reg. 22. & est villa Arith nomine ad Occidentem Aeliæ, ait B. Hieron. in loc. Hebr.

32.

AS A N, ciuitas, Ios. 15. vide in Simeon.

33.

AS A R E N A M, terminus Iudææ ad Septentrionem. Hieron. in loc. Hebr.

34.

AS C E N S V S Scorpionis, Hebraicè Acrabim, mons à Scorpionibus dictus, qui abundant in eo loco, vrbe desuper ædificata, à quo Acrabatenam ciuitatem dictam putat Hieronymus in Abdiz cap. 1. atque eam esse, quam Arabathenen vocet liber Machabæorū, quam inuasit Iudas Machabæus, 1. Machab. 5. Ioseph. 12. antiquit. 11. Est in limite tribus Iudææ meridionali, atq; ad eò totius terræ promissæ, proximus mari mortuo, in mōtib. Seir. Hinc Iudææ terminus aliquantisper ab Austro in Boream flectitur, mox rursus in Austrum declinans, ad Sin desertum magnum. VVeissenb.

35.

AS E M O N A, ciuitas, Num. 34. Ios. 15. diuidit Aegyptum & sortem tribus Iudææ. Hieron. in loc. Hebr.

36.

AS E N A, ciuitas, Ios. 15. fortè in tribu Dan ponenda, vt colligitur ex Hieron. in loc. Hebr.

37.

AS O R, ciuitas, Ios. 15. erat, & Hieronymi ætate villa. Hieron. in loc. Hebr.

38.

AS O R N O B A, aiiàs Afor noua, ad distinctionem veteris, ciuitas. Ios. 15. Hieron. in loc. Hebr.

39.

AS P H A R, lacus, iuxta hunc confedit Ionathas cum suis, cum, occiso præclarissimo duce Iuda Machabæo, hortante populo suscepisset principatum, & fugeret à facie Bacchidis, quem cognouerat insidiari vitæ suæ, 1. Machab. 9.

40.

AS S E R N A I, vel Afernai, terminus Iudææ. Hieron. in loc. Hebr.

41.

AS S I M A, oppidum, quod ædificauerunt hi, qui ad terrā Iuda venerant de Emath. Hieron. in loc. Hebr.

42.

AS T E M E C, vicus. Hieron. in loc. Hebr.

43.

AT H E R, Hieron. in loc. Hebr.

44.

AT H A C H, ciuitas in huius locis commoratus fuit Dauid cum suis in persecutione Saul; quamobrem ad eos misit portionem de præda Dauid, cum reduxisset captiuos in Siceleg, latè cæsis & deprædatis hostibus, 1. Reg. 3. Hieron. in loc. Hebr.

45.

AT H M A T A, ciuitas. Ios. 15.

46.

AZ A D A D A, confinium Iudææ, respiciens ad Aquilonem. Hieron. in loc. Hebr.

47.

AZ E C H A, quæ & Azeca, vrbs fortissima. Hic Deus de cælo lapides pluens, Amorrhæos diuinæ iustitiæ vindicta, absumpsit; atque huc vsque persecutus est quinque Philistinorum Reges Iosue, quam & cepit, cum liberasset Gabonitas. Hic Philistei aliquando contra Israel castra metati sunt. reparata postea fuit à Roboam rege Iudææ Solomonis filio; tandem à Nabuchodonosor rege Babylonis debellata, & expugnata,

Ios. 10. 15.

1. Reg. 17.

2. Par. 11.

Ierem. 34.

2. Esdr. 11.

Brocard.

Et Breid.

itiner. 7.

48.

BA L A M, Hieron. in loc. Hebr.

49.

BA L O T H, ciuitas. Ios. 15.

50.

BA S C A T H, Hieronymo Bafechad, & Bafecat, vrbs antiqua, Ios. 15. 4. Reg. 22. Hieron. in loc. Hebr.

51.

VA L L I S benedictionis, sic dicta, quod in ea Iudæis Domino benedicentibus Moabite, Ammonitæ & Idumæi in semetipfos versis, se mutuo occiderunt: atque hoc loco Iosaphat rex Iuda pugnavit contra Idumæos, & filios Ammon, & vicit eos.

2 Par. 20.

Breidenb.

itin. 6.

52.

BE S A R A N, ad quem locum Dauid præde partem misit. Hieron. in loc. Hebr.

53.

BE T H A C A R A, Bethacarem, vrbs in monte posita. Ierem. 6. 2. Esdr. 3. Hieron. in Ierem. 6.

54.

BETHANOTH, Hieronymo Bethaloth, ciuitas, Iof. 15. Hieron. in loc. Hebr.

55.

BETGARABA, ciuitas in deserto. Iof. 15. & est nomen ciuitatis in tribu Benjamin. Iof. 18.

56.

BETHDAGON, ciuitas. Iof. 15. I. Mach. 30.

57.

BETHENIM, villa circa Terebinthum. Hieron. in loc. Hebr.

58.

BETHLEHEM, quod est domus panis, propter eum panem, qui ibi de cælo descendit, quæ & Lehem, seu Lahem, & Ephrata, sic dicta ab vxore Caleb, cui nomen Ephrata, vt quidam annotarunt, à qua & circumiacens regio nomen habet, sita est in monte medio-criter alto, situ ipso arcto & oblongo: ingressus est ab Occidente in decliui loco. Est autem in plaga meridiana, sex miliarijs ab Hierosolyma distans, quemadmodum testatur Seuerus Sulpitius, qui eam oram ipse inuisit, & sex mensibus egit cum sanctissimo viro B. Hieron.

Terra subiecta, rerum omnium copia multum præstat, vini potissimum, vt comparandum non sit, quod ex alijs Palestinæ locis adfertur. Iter verò, quod Ierosolyma euntibus Bethlehem est, vsque adeò sui amenitate, arboribus, hortis, odoratis herbis transeuntes delectat, vt si ad tam præclaram naturæ faciem, cælestis aliqua & digna Christiano meditatio accedat, non iam in terris esse sibi videantur, sed in paradyso Christi natiuitatem & incunabula præsentibus oculis contueri. Neque verò auctor humanæ salutis, vllis huius mundi delitijs opus habebat, vt qui cum carne nostra etiam miseras humanæ vitæ ipso statim primordio pauper & inops suscepisset, sed profectò non poterat nõ venerari creatorem suum creatura, vt quem bos & bruta animantia cognouissent, læta etiam, ridens & gestiens terra quoquo modo veneraretur. Erat alioqui locus ipse monumentis multorum illustrium virorum celebratus. Fuit enim Abeffan viro præclarissimo, & Iudici hæc patria, cuius numerosa soboles audienti miraculum videatur: habuit filios triginta, filias totidem, quas omnes cum nuptum dedisset, à se quasi abdicatas iussit in nomen & familiam maritorum transire, filijs verò suis cum parem conditionem quæsiuisset, illos apud sese omnes domi suæ detinuit: atque ita non populo rãtum Israelitico responforum & sententiarum æquitate, sed suæ etiam familiæ prouidentissimè consuluit vir prudentissimus, & tandem mortuus eò loci sepultus est. Fuit Elimelech hinc oriundus, qui vrgète fame cum Noemi vxore sua in terra Moabitide peregrinatus est, qui cum ibi moriens filios post se reliquisset, quorum al-

teri coniunx Ruth contigit, quæ marito mortuo singulari fide cum focru, relicta patria maritalem domum repetijt, vbi cum consanguineo sui mariti Booz nupsisset, homini virtutis & auctoritatis maximæ diu non fuit, cum concepit & peperit, filium, cui nomen Obed, patrem Isai, ex quo postea natus est Dauid, atque ita Bethlehem totius regiæ & Dauidicæ stirpis seminarium fuit, & communis patria: cum par esset, quæ Regem cælorum editura erat, iam ante se probare tot heroibus: vt tandem vel hominum iudicio, digna hæc patria censeretur, quæ extremo virtutis opere edito, aliquid supra heroes & homines omnes ipsum Dei filium mundo exhiberet adorandum. Fuit igitur hic domus & familia venerandi senis Isai, quem sanctificatum cum filijs suis, quo tempore eò venerat mandato Dei Samuel ad sacrificium euocauit, & mirante patre & fratribus, Dauidem minimum omnium in Regem vnxit populo Israelitico: qui quod ibi natus esset & educatus, ciuitas Dauid sæpè appellatur, cuius videlicet etiam monumentum forè cenotaphium ibi ostenditur, quemadmodum & Iesse patris Dauid. Extruxit & reparauit vrbem hanc Roboam, cum successisset in imperio Salomoni patri suo. Sed deficiente iam Synagoga, & post alienos Deos abeuntibus, qui populo successione vel autoritate præsidebant, cum reliquis ciuitatibus vastitas aut exitium Prophetarum vocibus denunciaretur, de Bethlehem illa fuerunt Micheæ. Et tu Bethlehem Ephrata, paruulus es in milibus Iuda, ex te mihi egreditur, qui sit dominator in Israel; quod à Scribis Iudæorum & Sacerdotibus vtique perceptum erat, cum turbatus Herodes super quæstione Magorum cõgregatis populi sapientissimis sollicitè quæret, vbi Christus nasceretur: at illi dixerunt, in Bethlehem Iuda; sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Factum est igitur cum iubente Cæsare Augusto describeretur orbis terrarum, eunte omni populo, vt profiteretur quisque in ciuitate sua, ascendit & Ioseph à Galilæa de Nazaret in Iudæam, in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlehem, eò quod esset de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies vt pareret. Erat autem, vt viri doctissimi scribunt, in extremitate huius vrbis Oriëntali rupes quædam, non multum à muro distita, in quo, pro more terræ illius, locus pro stabulo erat. in stabulo ipso excisum erat præsepe ex ipsa scilicet rupe: neque laborandum nobis est, quod alij in spelunca hæc contigisse dicant; videtur enim ad similitudinem veritatis esse propensius, aut rupem hanc excisam fuisse, aut saltem non supra rupem constitutam domum fuisse, sed ea parte, qua declinabat & in valle. audiamus iam quid addat Euangelista: Et peperit, inquit, filium suum primogenitum: vera igitur mater Maria, quæ peperit, & concepit non ex

F patre

Gen. 35. 48.
1. Par. 2. 4.
Rut. 1. 2. 4.
Hieron. in
Psal. 131.
in Epiph.
Paula, &
epist. &
Eustoc. &
in Amos. 1.
& 1. Par. 2.

Pascha die
238. &
234.

Iud. 12.

Ruth 1.

Ruth 4.

1. Reg. 16.

Hieron. in
loc. Hebr.
& in Mi-
chaam 5.
2. Par. 11.

Mich. 6.
Sigon. de
Rep. Hebr.
lib. 7. ca. 7.
Canus de
loc Theol.
lib. 2. c. 14.
Matt. 2.
Ioan. 7.

Luc. 2.

Brocard.
in. 6.
Breidenb.

Hier. cont.
Heluid. &
Iouin.

Matt. 1.

patre Iosepho, non virgo ex virgine, quod impossibile est, sed antequam conuenirent, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto: peperit filium suum filium hominis, totum Christum, Deū videlicet & hominem, filium primogenitum, genitum, natura & ab æterno in eadem cum Patre substantia, vt nos in adoptionem Patri filios, sibi fratres assumeret, primogenitum, non quod vlla secunda hęc genitura cogitanda sit, quod suspicari scelus, dicere blasphemia est: definit enim sermo Dei: omne quod aperit vuluam primogenitū est, competit hoc nomen ei, ante quem nullus est, nam ille primus rectè igitur & vnigenitus & primogenitus. Et, inquit, pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. O felix puerpera, vbi obstetrix, vbi gerula, vbi nutrix, vbi dolores, gemitus, suspiria? nulli hic lecti, strata, puluina? quò lassā fessum corpus deijcias, quò virgo, puella, regia, tenera, delicata accubes? sed non tu virgo in Adam deliquisti, non te terræ lex astringit, sed paradysi gloria collustrat: eadem es nutrix & obstetrix, mater & puerpera: accipis filium sanctissimis manibus tuis, quem venisse saluti tuæ & tuorum omnium quos noua in Christo mater pepereras, Angelo reuelante confidebas; sciebas quem ferres in vlnis tuis, quem ab æterno Patris gremio in castissimum uterum tuum descendente tot mensibus alueras, quem expectatum Patribus, prædictum Prophetis, Ioanni in utero cognitum, in redemptionem dabis omnium animarum: neque perhorruisti inuolueri panis nō vtique quæsitis, vel abususque Aegypto aduectis, sed quos locus humillimus, & ipsa pæne natura suppeditabat; sentiebas altissimum hoc prouidentia consilium, & quæ non desinebas esse mater, desieras misereri virgo fortissima: neque enim existimabas tibi solatium in terris esse quærendum, sed cum Angelis colligendum, qui supra & circum te concinentes, canticis & laudibus personabāt, & tibi matri, Filio, Deo Patri gloria in excelsis decantabant. Ait enim ad pastores Angelus: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. & hoc vobis signum: Inuenietis infantem pannis inuolutum & positum in præsepio. Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in cælum, Pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque Bethlehem. Et venerunt festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Videntes autem, cognouerunt de verbo, quod dictum est illis de puero hoc. Et omnes qui audierant, mirati sunt, & de his quæ dicta sunt à pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo, &c. Postea eodē loco Christus circumciscus quem paulò post venientes ab Oriente Magi, cum super Saluatoris na-

Hieron. e-
pistol. ad
Marcellā.
Matt. 2.

tiuitate, trepidante Herode, quæsiissent Hierosolymis, duce stella, cum stetit supra, vbi erat puer, adorantes.

Aurum, thus, myrrham, regi q̄, homini q̄, Deo q̄, dona ferunt. quod paulò apertius in carmine de Epiphania Prudentius:

*Osola magnarum urbium
Maior Bethlehem, cui contigit
Ducem salutis cælitus
Incorporatum gignere,
Quem stella, quæ solis rotam
Vincit decore ac lumine,
Venisse terris nunciat
Cum carne terrestri Deum.
Videre postquam illum Magi,
Eoa promunt munera,
Stratiq̄, votis offerunt
Thus, myrrham, & aurum regium.
Regem Deumq̄, annunciant
Thesaurus, & fragrans odor
Thuris Sabæi, ac myrrheus
Puluis, sepulchrum prædocet.*

Atque hæc quidem ita fuerunt. Posterioribus temporibus, cum Romanorum Imperator Adrianus Iudæam Romanis legibus subiugasset, quemadmodū & alia loca: quæ Christiani singulari cultu prosequerentur, ita & hoc sacratissimum antrum immani scelere contaminauit. Verba Hieronymi sunt: Ab Adriani temporibus vsque ad imperium Constantini, per annos circiter 180. in loco resurrectionis simulacrū Iouis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris, à gentibus posita colebatur, existimantibus persecutionis autoribus, quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis, si loca sancta per idola polluerent. Bethlehem nunc nostram & augustissimum orbis locū, de quo Psalmista canit. Veritas de terra orta est, lucus inumbrabat Thanius, id est, Adonidis, & in specu, vbi quondā Christus paruulus vagijt, Veneris amasius plangebatur. Sed non passa scandalū hoc pijssima Constantini mater Helena, Deiparæ partū eximijs monumentis exornare, & sacrum illud antrū varijs cuiusque generis insignibus illustrare studuit. Imperator autē paulò post regalibus ornamentis eundem locum honorare, & monumentis ex auro & argento, varijsq̄; aulæ matris suæ munificentia adaugere, cepit. Erat autē Ecclesia constructa super ipsum specū, vnde salus mundo emerfit, & super ipsum præsepe, in quo agnus Dei reclinatus est, erectū altare, vt Christus in sacrificio ad placandā eius iram ibi Deo offerretur, vnde ille pro salute hominū primū mundo illuxit. Construxit ibi postea Paula monasteria quatuor, & diuersas, pro diuersis peregrinis, iuxta viam posuit mansiones. Monasteriū vnum viri incolebant, reliqua tria virgines, erant hæc monasteria ad Ecclesiā, super ipsum specum constructæ latus, ad eamq̄, die tantum Dominico virgines, vnumquodque agmē propriam matrem sequens, accedebant. à viris autem adeò separata viuebant, vt ne spadonibus quidē ad eas liceret accedere, & præ parietum altitudine nullus furtiuus ad eas aditus esset.

Reli-

Iuuenius
presbyter
citatur ab
Hieron. in
comment.
sup. Matt.

Hiero. epi.
ad Paulin.

Eusebius in
vita Con-
stant. li. 3.
cap. 42.
Socrat. 1.
hist. Eccl.
13.
Sozom. 2.
hist. Eccl.
1. cap.
Niceph. 8.
hist. Eccl.
30.
Hieron. in
epist. cont.
errores Io-
ann. Episc.
Hierosol.

Hieron. de loc. Hebr. Reliqua latè Hieronymus in epitaphio Paulæ prosequitur. Neque longè hinc posita erat cellula, in qua Hieron. mansit, in diuerticulo, quò ibatur ad tumulum Archelai Regis. Videbantur quoque tempore Brocardi indicia quædam monasterij, in quo lectus & sepulcrū D. Hieron. peregrinis ostenditur. Vbi & Eusebij sepulcrum ostendi aiunt, vtriusque tamen corpora translata esse Romam. Obijt etiam hïc Paula ex nobilissimis Romanorum Cornelij & Gracchis orta, cū viginti annis vixisset in cœnobijs à se institutis: Cui tale Epitaphium posuit Hieronymus:

Salig. tom. 10. cap. 3.

TITVLVS SEPVLCRI.

*Scipio quam genuit, Paula fudè parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inclita proles,
Hoc iacet in tumulo, Paulam dixèrè priores:
Eustochij genitrix: Romani prima senatus.
Pauperiem Christi & Bethlhemiti rura sequuta.*

In fronte Speluncæ.

*Aspicis angustum præcisâ rupe sepulcrum?
Hospicium Paula est, caelestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romam, patriamq; relinquens,
Diuitias, sobolem, Bethlhemiti conditur antro.
Hic præsepe tuum Christe, atq; hic mystica Magi
Munera portantes, hominib; Deoq; dedèrè.*

Vvil. Tyr. 11. bell. sac. cap. 12. & 12. bell. 13. & 15. bell. 16. & 17. bell. 1. Christianorum tempore, cū Episcopum constituissent Ierosolymis, Balduinus Godofredi frater, primus Episcopum in Bethlehem, petito super hoc Roma à Paschali secundo diplomate, ordinari fecit, atque huic quidem Ecclesiæ eam quæ Aſcalonæ est, parochiali iurè subiugauit, atque alia multa oppida, villas, prædia episcopo eius loci, & successoribus firmiter tenere & possidèrè perpetua auctoritate concessit, cū antea duntaxat priorem habuisset. Videtur autem non simplex huius loci fuisse Episcopus, quemadmodum ex Tyrio etiam constat. Erat autè archiepiscopalis sedes templum illud magnum, quod primitus ab Helena Constantini matre constructum esse supra diximus, cuius quidem ædificij ea magnificentia est, splendor & elegantia, vt quod huic compares toto terrarum orbe non inuenias. Videlicet est excelsum cum primis, & amplissimum, cuius tota superior cōcameratio, quatuor ex marmore columnarum ordinibus; quarum non modò multitudo miraculum, sed etiam magnitudo admirationem excitat. Habet enim ordo quilibet quinquaginta columnas, singulari artificio & sumptu, cū vel ipsa materia sui precio cuiusuis æstimationem vincat. Super ipsas columnas nauis Ecclesiæ ostenditur opere vermiculato, quæ omnis veteris testamenti exhibet historias, ab exordio mundi vsque ad Christi ortum mirando artificio & colorum varietate distincta. Parietes, tabulis ex alabastro preciosissimis, sunt incrustati, quarum ea opulentia est & pulchritudo, vt ipse aliquando Saltanus, harum forma & precio, sacratissimo templo manus sacrilegas admouerit, iubens latomis, vt è parietibus leuiter submouerent, & pro palatio suo in Babyloniam transportarent, sed illi vt accesserunt

Vvil. Tyr. 19. bell. 25.

Salig. tom. 10. cap. 3. Pascha. itin. 233. & 234. Brocard. itin. 6. Breiden. eod.

tabulas amoturi, ex solido pariete miræ magnitudinis serpens prodijt, & primam tabulam momordit, statimq; crepuit, & in hūc modum reliquæ morsæ à serpente crepuerunt numero quadraginta. Quo viso Sultranus timens vlticem Dei iram iussum reuocauit, & de templo exijt turbatus & plenus formidine, simulq; serpens disparuit. Visuntur etiam num serpentis ibi vestigia & fixuræ tabularū. quam historiam relatam ait in annales scriptorum Saligniac. adeo vt Turcæ etiam & Saraceni reuerenter hoc templum frequentent. Pauimētum huius templi totum stratum est marmore, sed & ipsa concameratio est ex marmore; testudines, & colore & pulchritudine admiradæ. In superiore templi huius parte versus Orientem altare erectum est, eo loco, vbi Magi relictis dromedarijs, cum muneribus Iesum Dei filium adorauerunt. Ad locum autem dulcissimæ natiuitatis, descenditur ab Ecclesia in capellam decem gradibus, locum vel ipso cælo augustiorem æterna memoria omnibus fidelibus honorandū. in quo medio noctis silentio, Virgo sacrosancto partu grauida. castis visceribus & illibato pudore edidit Saluatorem, tenellum infantulum in cōmune exponens, duūm animalium medio. hic locus tegitur mensa marmorea & candida, in qua & sacrum peragitur & qui eo veniunt peregrini, osculo deuotione contestantur. Cæterum lapidis illa pars, super qua Christus dicitur natus, & præsepis pars, in quam fuit reclinatus, nō vestiuntur marmore, sed nudæ patent, vt erant tempore natiuitatis. Lapis, in quem reclinauit Maria, & cui flexis genibus infedit, similitudinem stellæ habet. Est autem tota hæc capella sumptuoso opere ex marmore & auro exornata. Et de præsepio quidem, ait Hier. in quo Dominus infantulus vagijt, tacendum potius est, quàm infimo sermone honorandum: dicitur tamen translatum postea Romam, & in templo Mariæ Maioris afferuari. Neque longè à templo locus est Circumcisionis, neque procul inde cripta adhæret, locus olim studiorum S. Hieron. ait Salig. Cripta quoq; visitatur ad Austrum, in qua multa Innocentium corpora fuerunt congesta: extruxerat autem & iisdem templum B. Helena, vt patet ex Eusebio & Nicephoro. In exitu templi ad Aquilonem, ambitus est claustrum monachorum, quod Minores ex ordine D. Francisci inhabitant. Ad Orientem quantum est iactus lapidis, monumenta visuntur Paulæ & Eustochij. In Ecclesia Fratrum est sacellum S. Catharinæ, quo primum inducuntur peregrini. Atque hoc quidem pacto Bethlehem nobis descripta sit, olim inclita, nunc parua & raro habitatore, vix centum continens domos humiles. Est & altera eiusdem nominis Bethlehem in Galilæa, vt restatur Hieronymus in commentar. super Matth. 2. cap. Ad cuius distinctionem hæc appellatur Bethlehem Iuda.

Vitriac. cap. 57. 59. Fretellus. Paschalis itin. 243.

59.

CISTERNA Bethlechem, fons iuxta portam Bethlechem atque perennis. Legimus

F 2 in li

20. Reg. 23. in libris Regum, quod cum sitisset has aquas existens in praesidio Dauid, obsideret aut statio Philistarum Bethlehem, tres, fortissimi militum per media obsistentium castra ad fontem irruerunt, & haustas inde aquas Dauidi attulerunt. at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino, dicens: Propitius sit mihi Dominus ne faciam hoc. num sanguinem hominum istorum; qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?

60.

1. Reg. 17. Hieronym. epistol. ad Dardanū. Virgilius. **D**ESERTVM Bethlehem. solitudo erat vastissima, in qua leones erant, vrsi, aliæq; feræ. tempore Hieronymi plena erant omnia ferocium barbarorum, de quibus dicitur: contra faciem omnium tuorum fratrum habitabis, & quorum facit Poëta eloquentissimus mentionem, lateq; vagantes Barcaei, ab oppido Barcea, quod in solitudine situm est, quos nunc corrupto sermone Afri Baricianos vocant.

61.

Ios. 15. Ioseph. 13. antiq. 9. 1. Para. 2. Brocard. itiner. 7. Breidenb. eod. 2. Par. 11. 2. Esd. 3. 1. Mach. 4. 6. 9. 10. 1. 14. 2. Mach. 11. 13. Hieron. in loc. Habr. **B**ETHSVR, Bethsora, Bethsor, vocat & Iosephus Befferon; Hieronymi ætate Bethsoron oppidum, vel, ut alij, praesidium & castrum totius Iudææ munitissimum, & quoniã erat vndique circumuallatum montibus, ab eo nomen accepit: interpretatur enim Bethsur, domus rupis, petrae aut fortitudinis. Impositum erat claustris montium ad vallem Raphaim, distans vno miliario à Ierusalem, sita super via publica, quæ à Ierusalem ducit Gazam, ut quidam volunt. Firmavit locum hunc ædificijs Roboam rex Iudææ, & iterum Iudas Machabæus; Lysias oppugnauit; Antiochus Eupator deditioe cepit per fraudem; Ionatas Machabæus recepit Apud hoc castellum Reges Syriæ, cum vim Iudæis intarent, sæpè cassi & profligati sunt. Ipse postremum Simon Machabæus occupatum contra omnes hostium irruptiones fortissimè communiuit praesidijs. Erat tempore Hieronymi fons ad radices Bethsur, qui ab eadem, qua gignebatur humo sorbebatur; in quo fonte quidam putant Eunuchum Candacis reginæ à Philippo baptizatum, atque inde nomen accepisse Fons Aetiopis.

62.

BETHSVR villa in tribu Iuda mille passibus distans ab Eleutheropoli. Hier. in lo. Hebr.

63.

BETAPHVA ciuitas. Ios. 15. est & vicus Btrans Raphaim, millibus quatuordecim, euntibus Aegyptum, qui est terminus Palaestinae. Hieron. in loc. Hebr.

64.

BETHZACARA, ciuitas & praesidium Iudææ Machabæi contra Antiochum; vbi refulsit sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, & furtitudo gentium dissipata est. 1. Machab. 6. Ioseph. 12. antiq. 14. 1. bel. Iudaic. 1. Breden. iti. 6.

65.

BEZEC vrbs regia, in qua regnauit Adonibezec, cui capto filij Iuda detruncarunt summitates manuum & pedum, utiq; iustissimo iudicio, qui in septuaginta reges eandem sæuitiam exercuisset. Hic quoq; Saul congregauit & recensuit exercitum, vrbi Iabes Galad suppetias laturus. Crescebat hic vinum optimum, quod melius tota Palaestina non inueniebatur. Brocard. itin. 6. Breid. ibid.

66.

PVTEI bituminis, qui erant in argo Sodomorum ante subuersionem & iustitiam Dei, mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quæ à scatenti bitumine Asphaltitem dixere, repente extitit. Sed, ait Brocard. de quo legimus in Genesi: Vallis syluestris habebat multos puteos bituminis. hi putei vsque in hodiernum diem cernuntur in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod meis oculis vidi.

67.

AGER Boos, vbi cum spicas legeret Ruth, quæ pro lege Mosaica relinquebantur in agris sublegendæ, tandem a Booz in vxorem ducitur, ad excitandum semen cognato Maalon: eo etiam loco dicitur Dauid leonem interfecisse & vrsum. Breid. 15. Iulij. Ruth 2.

68.

CABSEEL, Capseel, quæ Gabsael, ciuitas. 2. Esdræ 11. Ios. 15. quæ fuit patria Banania viri fortissimi, & magnorum operum, qui postmodum rege Salomone Imperator fuit totius exercitus Israelitici. 2. Reg. 23. 1. Para. 11. & alibi.

69.

CAE NA, id est, noua, locus agri Zipheni, vbi Ionathas Dauidem inuifit & confortauit. Ioseph. 6. antiq. 13.

70.

MONVMENTVM Caleb, quod adhuc ætate Hieronymi monstrabatur. Hieron. in vita Paulæ.

73.

CAMPI Siluæ. Psal. 131. Hieron. in epitaph. Paulæ.

72.

CAPHARBARVCHA, id est, villa benedictionis, sita in monte, quem ad locum vsque Abraham profecutus & comitatus est duos angelos euntes Sodomam, ad subuertendas vrbes, quæ contra Deum tantopere deliquissent. quo loco etiam benedictionem à recedentibus accepisse videtur: atq; inde postridie mane intuitus est fumantes Sodomam & Gomorrham, cum super eas ira furoris Domini descendisset. Videtur hic postea extracta fuisse ciuitas. Ascendit etiam huc pijsissima Paula, & quoniam latè inde patebat in omnem partem

partem conspectus, cum aspexisset speluncam Lot, versa in lacrymas, virgines socias admonerat: Cauendum esse vinum, in quo est luxuria, cuius opus sunt Moabitæ & Ammonitæ.

73.

CARIATHA, Hebraicè Carcaa, ciuitas. Ios. 15.

74.

CARIOTH ciuitas. Ios. 15. Ierem. 48.

75.

Breidenb. itin. 6. Fretell. Salig. tom. 10. cap. 4.

SEPULCHRUM S. Carioth Abbatis, cum suis monachis, qui omnes eo ad cælos migrante pariter migrauerunt; & fuit quondam magnus concursus ad eum locum.

76.

Hieron. in Amos. c. 1. Brocard. & Breid. itin. 9. 1. Reg. 15. 1. Reg. 25. 2. Par. 26. VV. l. Tyr. 20. bell. Ja. 30.

CARMELVS mons, hebraicè Carmel seu Charmel, mons insignis, fertilis in pascuis, fructibus & herbis, ferax vini delicatissimi. In hoc Saul, victoria potitus de Amalecitis, fornicem erexit triumphalem. Habitabat hic Nabal, qui repulit nuncios Dauidis, cuius vxor Abigail Dauidem, ob id offensum, & dirissima quæque minitatem, muneribus & oratione placuit, quæ ipsa, paulò post, mortuo Nabal, nupsit Dauidi: erant in hoc monte vineæ Regis Osæ. Est autem mons hic alius ab illo, quem in Isachar descripsimus: quod quoniam apertum est, hic relinquimus. Hunc sibi & exercitui suo montem aliquando delegit Amalricus, Balduini frater, Rex & successor in regno Ierosolymitano, propter aquarum commoditatem: erat enim ibi vetus & ingentis magnitudinis piscina, quæ ad vsum vniuersi exercitus aquarum ministrabat copias.

77.

CEDES ciuitas, Ios. 15.

78.

Ios. 15. 1. Reg. 23. 1. Par. 3. 2. Esde. 4. Hieron. in loc. Hebr. Et. C. F. G.

CEILA ciuitas, vbi absconditus aliquando fuit Dauid: à qua & tota illa prouincia nomen accepit, quam liberauit ab obsidione Philistinorum Dauid, ibique ad tempus sedit, iuxta quam, tempore adhuc Hieronymi, ostendebatur sepulcrum Abacuc, & nunc est villula Ceila ad orientalem plagam Eleutheropoleos: postea dicta est Echella, distat ab Hebron 8. miliaribus in septimo ab Eleutheropoli.

79.

CENI regio Philistinorum, in cuius locis Dauid aliquando commoratus fuerat, ideoque eius vrbibus misit partem prædæ. 1. Reg. 27. 30. Hieron. in loc. Hebr.

80.

CESIL ciuitas. Ios. 15.

81.

CETHLIS ciuitas. Ios. 15.

82.

CHAMOAN, villula iuxta Bethlehem, Hieron. in loc. Hebr.

83.

CHAPHTIS in tribu Iuda. Hieronym. in loc. Hebr.

84.

CHARMFL, alias Chermel ciuitas, in qua habitabat Nabal, tempore Hieronymi nominabatur Carmelia, vbi & Romanum præsidium erat positum. Hieron. in loc. Hebr.

85.

CHAZBI, alias Chezib, siue Ghezib, vbi geminos Iudæ filios Thamar edidit. ostendebatur autem ætate Hieronymi locus desertus iuxta Odollam, in finibus Eleutheropoleos. Hieron. in loc. Hebr. Isa. 29. 39. Gen. 38.

86.

GHEBBON ciuitas. Ios. 15.

87.

GINA, ciuitas. Ios. 15.

88.

CINAEI à Ceni, qui & Iethro, socio Moysis, duxerunt originem, habitauerunt in medio regionis Amalec & Madian, quibus pepercit Saul in excidio Amalec. Genes 15. Num. 24. Iud. 1. 1. Reg. 15. 1. Par. 2. Ioseph. 6. ant. 8.

89.

DAHIVA, siue Dahiud, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

90.

AGER Damascenus. hinc asserunt Adam à Deo plasmatum, & hinc translatum in paradysum terrestrem, atque inde rursus eiectionem peccato, quo se & nos omnes eerdidit, huc relatum. Distat autem spacio quantum arcus iacit ab Ebron: agere vsque ad eò fertilis & speciosus, vt aliqui paradysum terrestrem intelligi hinc debere, crediderint. Habet terram rubram & mirè tractabilem, quam Saraceni deferunt in Aegyptum, Indiam, Aethiopiam, carè vendentes. Ferunt autem foueas reuoluto anno adimpleri, habeturque fama constanti terram hanc talis esse virtutis, vt eam gestantibus nulla incommoda noceant, vnde & aliqui abutuntur in varias superstitiones. Gen. 2. Ioseph. 1. ant. 2. Brocard. itin. 6. Breidenb. Salig. tom. 10. c. 5.

91.

HIC locus ostenditur vbi Cain Abel fratrem suum occidit, iratus, quod inflammasset Dominus super sacrificio Abel. Videtur autem Hieronymus alibi voluisse hoc in campo iuxta Damascum fuisse factum, sed hæc com-

Hieron. in
Threnos.
& alibi.

communior sententia, cui accedit versiculus:

Abel loquitur:

Sacrum pingue dabo, macrum non sacrificabo:

Cain.

Sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum.

Sunt etiam autores, Enoch hoc loco translatum à Deo fuisse.

92.

D A N N A ciuitas, alias Edenna. Ios. 15.

93.

D A R O M A, interior & exterior: vtriusque mentionem sæpe facit Hieronymus in loc. Hebr.

94.

D E B E R A oppidum. Ios. 15.

95.

D E D A N, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr. vide in Pharan.

96.

D E L E A N. ciuitas. Ios. 15.

97.

D I M O N A ciuitas. Ios. 15.

98.

P E T R A diuisionis, petra est in deserto Maon, rupes maxima in qua Dauid cum suis à Saulo & exercitu eius in modum coronæ cinctus, ob subitam & inexpectatam Phistinorum irruptionem liberatus est. 1. Reg. 23.

99.

D O M M I N, quæ & Phesdommin, & A-phefdommin. 1. Reg. 17. 1. Paral. 11. Hieronymus in loc. Hebr. lit. A.

100.

S P E L V N C A duplex. Speluncam hanc cum agro & arboribus emit Abraham à filiis Heth, quadringentis siclis argenti. In qua sepulti sunt Adam & Eua, Abraham & Sara, Isaac & Rebecca, Jacob & Lia: Mausoleum adhuc temporibus Iosephi & Hieronymi monstrabatur, peroptimo marmore, fabricatum. Circa speluncam hanc Sarraceni ædificauerunt munitionem firmissimam, cum ante fuisset Ecclesia Cathedralis, vt autor est Breidenbachius.

101.

H I C fertur Iohannes Baptista, cum puer esset, mansisse in deserto.

102.

E B E Z I N T H I A, in tribu Iuda. Hieron. in loc. Hebr.

103.

E C H E L A, villa in septimo ab Eleuthero-poli miliario, vbi absconditus fuit Dauid, iuxta quam & sepulcrum Abacuc ostenditur. Hieron. in loc. Hebr.

104.

E D E R ciuitas. Ios. 15.

105.

E D E R, in tribu Iuda. Hieronymus in loc. Hebraic.

106.

E D O M hebraicè, quàm Græca septuaginta interpretum, & Latina translatio Idumæam vocant, e litera in i mutata. dicitur etiam Aedom, Seir, Duma, Gobolitis, & hebraicè Adomith, & Adoma, quod cum significet rubens, fuissetque proprium nomen Esau, post in regionem ipsius dititionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo.

Regio est vnde quaque; munita fastigijs montium, & in scissuris petrarum sita, nomen, vt iam diximus, accepit ab Esau, qui cum suis posteris hanc inhabitauit, quapropter nonnquam & regio Esau nuncupatur: vnde & vna ex vndecim Iudææ Toparchijs, ordine octaua. Ponit autem duplicem Idumæam Iosephus, superiorem & inferiorem. Superiorem legit tribus Iuda, quæ in longum extenditur vsque ad Hierosolymam; latitudine verò vsque ad paludem Sodomæ (lacum Asphaltitem dicit) constituta est. in hac Iorte ciuitates erant Ascalon & Gaza, quam alio nomine appellabant Palæstinam. Altera verò Idumæa, quam inferiorem diximus, cessit Simeonis tribui, & hæc est circa Aegyptum & Arabiæ montem.

Ab huius regionis Rege cum Moyse petijt set transitum, & pernegasset, filij Israel iussu Dei à consanguineorum bello abstinentes, terram hanc montemque Seir longo tempore circumierunt: sed illos postea Saul expugnauit, & in seruitutem redegit Dauid, qui ipsi tamen tempore Ioram defecerunt, & de collo iugum seruitutis abiecerunt, donec ab Hircano victi, etiam Iudaismum susceperunt. Hircanus enim cum Idumæorū vrbes omnes cœpisset idola eorum confregisset, tandem omnibus edixit, vt circumciderentur, nisi mallent è proprijs sedibus pelli: at illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuendi formulam, atque ex eo primū tempore inter Iudæos censerī capti sunt. Sunt auctores in specubns eos habitauinculas habuisse, & propter nimios calores solis, subterraneis tugurijs vsos. Aetate verò Hieronymi regio hæc Gabalena, & Gebalena dicebatur, cuius nominis frequens est apud Hieronymum mentio, cum tamē Gebal Psal. 82. sit nomen ciuitatis Syriæ, quæ nunc Gibel dicitur, teste Volaterrano.

107. EGLON